

Vasa centralsjukhus
Vaasan keskussairaala

HANDBOK FÖR STUDERANDEHANDLEDNING
PÅ VASA CENTRALSJUKHUS

Utvecklingsöverskötare

Susanne Salmela

December 2018

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	2
2. LÄRANDE OCH LÄRSTILAR.....	3
3. HANDLEDNING OCH HANDLEDARENS ROLL.....	5
3.1Handledning	5
3.2 Studerandehandledarens roll.....	7
4. FEEDBACK, BEDÖMNING OCH UTVÄRDERING AV KOMPETENS	7
4.1 Sjukskötarstuderande.....	8
4.2 Närvårdarstuderande	9
5. KVALITETSREKOMMENDATIONER FÖR STUDERANDEHANDLEDNING	9
6. FÖRVERKLIGANDE AV STUDERANDEHANDLEDNING	9
6.1 Lär- och handledningsprocessen för sjukskötare.....	10
6.2 Lär- och handledningsprocessen för närvårdare.....	11
6.3 Avtalsprocessen.....	11
7. HANDLEDNINGSMODELLER PÅ VASA CENTRALSJUKHUS	12
7.1 Studerandehandledning på en bäddavdelning	12
7.2 Studerandehandledning på en poliklinik/inom öppenvården	13
7.3 Studerandehandledning på akuten.....	13
7.4 Studerandehandledning på intensivvårds- och övervakningsavdelningen.....	14
7.5 Studerandehandledning inom psykiatri.....	14
7.6 Studerandehandledning på kliniska laboratoriet	15
7.7 Studerandehandledning på röntgen	15
8. UTVECKLING AV STUDERANDEHANDLEDNING	16
9. STUDERANDES FÖRSTA DAG PÅ PRAKTIK	16
9.1 Tystnadsplikt och sekretess.....	16
9.2 Studerandes första dag tillsammans med en patient	17
10. INTERPROFESSIONELLT LÄRANDE OCH ANDRA MODELLER.....	17
11. STUDERANDES DELTAGANDE VID LÄKEMEDELSBEHANDLING	18
12. KLINIKLÄRARENS UPPGIFT PÅ VCS	19
REFERENSER	20
Bilaga 1	22
Bilaga 2	23
Bilaga 3	24
Bilaga 4	25
Bilaga 6	26
Bilaga 7	27

1. INLEDNING

Vasa centralsjukhus är ett betydande undervisningssjukhus inom vårdsektorn (Vasa centralsjukhus/VCS, 2016) och år 2016 registrerades över 18 000 praktikdagar, eller kliniska studier, utförda av blivande sakkunniga med olika inriktningsalternativ. Studerande från närområdets yrkeshögskolor utförde ca 15 500 praktikdagar, medan studerande på andra stadiets utbildning stod för ca 1 800 dagar av inläring i arbetet som nu ändrats till utbildning på arbetsplatsen. För år 2017 uppskattas det vara samma siffror för studerandes praktikdagar eftersom viss data för våren 2017 saknas. Vasa centralsjukhus som ett undervisningssjukhus förutsätter att (vård)personalen tar sitt ansvar och ger studerande handledning av god kvalitet som stöder deras yrkesmässiga utveckling. En studerande med goda erfarenheter av patientvården och studerandehandledningen återvänder gärna som utexaminerad vårdare till Vasa centralsjukhus. Denna handbok ger endast en kort och allmän introduktion i studerandehandledning. Kliniklärarna från de fyra läroanstalterna har under processen med handboken bidragit med sin kunskap.

För att kunna möta dagens ekonomiska och demografiska utmaningar med minskade personalresurser och därmed minskat antal studerandehandledare krävs nya pedagogiska modeller. Antalet studerande har ökat, men antalet praktikplatser har däremot minskat under de senaste åren. En arbetsgrupp för studerandepraktik och – handledning som tillsattes år 2017, hade som målsättning att öka antalet praktikplatser genom möjliggörande av nya pedagogiska grundmodeller för handledning. De fyra grundmodellerna utökades till sju, när röntgen, kliniska laboratoriet samt intensivvårds- och övervakningsavdelningen bidrog med modeller som passar den egna verksamheten. Modellerna presenteras under rubriken: Handledningsmodeller på Vasa centralsjukhus.

Begreppet praktik och/eller kliniska studier används i detta dokument synonymt för att beskriva utbildning på arbetsplatsen för andra gradens utbildning (närvårdare) och yrkeskunskapsfrämjande praktik för yrkeshögskoleutbildningen. Istället för närvårdar-, sjukskötar-, hälsovårdar- förstavårdar-, röntgenskötar- och laboratorieskötarstuderande kan begreppet studerande användas.

2. LÄRANDE OCH LÄRSTILAR

Lärande eller inläring kan förstås på många olika sätt. Lärande är för de flesta förknippat med undervisning i skolan, men inläring kan ske på olika sätt. Begreppet inläring (learning) ersätts numera ofta med det processinriktade ordet *lärande*, eftersom det är en ofrånkomlig del av allt det vi gör (jfr. det livslånga lärandet) och ses som en ständig pågående process i livets och arbetets vardag. Det är frågan om någons lärande om något, men lärande har också en social sida då det är knutet till olika sociala relationer i vardagslivet och deltagande i olika sammanhang. (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 38-39)

Vad gäller lärande så visar studier att vi både lär oss och minns olika mycket beroende på vad som används (se figur 1):

Figur 1. Vad vi minns efter 2 veckor

Källa:

<https://slideplayer.se/2635736/9/images/12/Efter+2+veckor+tenderar+vi+att+komma+ih%C3%A5g%3A.jpg>

I det praktiska lärandet (utbildning på arbetsplatsen för andra gradens utbildning) eller i kliniska studier (yrkeskunskapsfrämjande praktik för yrkeshögskole-utbildningen) är det frågan om den enskilda studerandes lärande, i t.ex. patientarbetet. Arbetsmiljön består då av många yrkesutövare med skiftande erfarenheter, kunskapsnivåer och syn på lärande. (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 42-43)

Idag lyftar man även fram att det behövs en pedagogisk grundsyn vid handledning, eftersom pedagogik kan ses som *att påverka någon mot ett mål*, men här är också synen på kunskap som kan förekomma i olika former, och lärande viktiga (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 35-37).

Det finns olika modeller av *lärstilar*, dvs. på vilka olika sätt vi lär oss, men ofta har vi en mix av flera lärstilar. Det finns även de som talar om att dessa lärstilar är en myt. (Fredriksson, 2007)

Figur 2. Lärstilar

Lärstilar			
	Syn	Visuell	Bilder Diagram Symboler
	Hörsel	Auditiv	Lyssna Fråga Diskutera
	Läsa/skriva	"Read and write"	Listor Glosor
	Prova själv	Kinestetisk	Experimentera Utforska Röra på sig

Källa: http://images.slideplayer.se/7/1915391/slides/slide_21.jpg

En medvetenhet om olika lärstilar kan bidra till att utveckla andra dimensioner i lärandet. De fyra dimensionerna representeras av:

1) *Den konkreta erfarenheten*

Studera lärt sig via den konkreta upplevelsen av vad det innebär, eller att göra något via sinesintryck, förnimmelser och känsla (Något händer?).

2) *Den reflekterande observationen*

Studera lärt sig via iakttagelser, dvs. att uppmärksamma eller med eftertänksamhet se på när någon annan gör något (Vad händer?).

3) *Den abstrakta begreppsbyggnaden*

Studera lärt sig genom att läsa för att i tanken begripa vad sker/händer och forma idéer (Hur tänka om detta?)

4) *Det aktiva experimenterande*

Studera vill själv pröva på och göra (Hur göra nästa gång?).

(Fredriksson, 2007)

Dessa olika dimensioner kan placeras i en s.k. lärcykel. Det *reflekterande lärande* under praktiken är betydelsefull för att bearbeta erfarenheter som omorganiseras och prövas för att kunnas formas till kunnande. Studerande kan dock inte reflektera ensam, utan då behövs handledaren som lyssnar, ställer frågor och för samtalet/den lärande dialogen vidare. (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 45-49)

Reflektion är ett sätt att spegla och gå tillbaka, tänka (efter) eller gå igenom studerandes praktiska erfarenheter (Tveiten 2014, 88). Studerande får med andra ord möjlighet att reflektera över sina upplevelser och redan genomförda handlingar. Studerandes eget förhållningssättet med hens attityder och värderingar till yrket och den konkreta situationen framträder, men även teoretiska kunskaper synliggörs genom reflektion. Studerandehandledaren kan med hjälp av reflektionen bedöma om studerandes arbete är yrkesmässigt och etiskt eller om studerandes kunskap är tillräcklig. (Cajvert 2016, 93-94)

3. HANLEDNING OCH HANLEDARENS ROLL

3.1 Handledning

Begreppet handledning används i olika betydelser och i olika sammanhang, men handlar i hög grad om interaktion och kommunikation i syfte att stärka kompetensen. Handledning som ingår i en yrkesmässig verksamhet (t.ex. inom vården) förutsätter att vårdpersonalen som handleder är professionella i sin handledning, dvs. de vet vad de gör, varför de gör det och hur de gör det. Handledning är även en fråga om en relation mellan handledare och studerande och om hur man som handledare påverkar studeranden och hur man upplever varandra (Tveiten, 2013, 27, 87, 106). Handledning utgör en viktig del för studerandes lärande genom kunskapsöverföringen inom vårdens olika professioner som bidrar till studerandes kunskapsutveckling, men även för hur studerandes praktiska färdigheter kan läras och utvecklas (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 87-89, 103).

På Vasa centralsjukhus ges studerandehandledning alltid på svenska eller finska, men vid behov kan det engelska språket användas för engelskspråkiga studerande för att få bekräftelse på att studerande förstått rätt (se bilaga 1).

Den pedagogiska handledningen som process innefattar tre moment: *förberedelse*, *genomförande* och *uppföljning*. Genom *förberedelser* får studerande och handledare (men även avdelningen) en bra början på praktiken och man går igenom vad som ska göras och vilka observationer som är viktiga. Handledaren finns med i början av *genomförande* av handledningen när en ny studerande kommer till enheten. Här gäller det för handledaren att ta reda på var studerande befinner sig, vad studerande ska börja med och/eller lära sig. Det är frågan om ett välkomnande, dvs. att inbjuda studerande att delta och att bli delaktig, men även ett delat ansvar. Handledningens skeden omfattar studerandes handling (vård, åtgärder, osv.), studerandes teoretiska kunskaper, studerandes egna och andras erfarenheter, reflektioner om varför och skäl till de prioriteringar som görs i samband med vården av patienten eller åtgärden, och andra liknande etiska ställningstaganden. *Uppföljningen* av handledningen bör helst ske genom ett reflekterande samtal och handlar om bedömning av den enskilda studerandes utveckling, men det är även frågan om studerandes feedback till handledare och praktikplats. (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 90-92)

Med *en reflekterande handledning* sker kunskapsutvecklingen genom att man växlar mellan handling och reflektion över handlingen. Handledaren utgår från att studerande har kunskaper, erfarenheter och förmåga att reflektera samt kan dra egna slutsatser över sitt handlande. (Rosberg, Hedman & Conradsson, 2017) Frågor som vad, hur, vem och när är frågeord som kan stimulera till upptäckt, medvetandegörande och reflektion hos studerande. Även öppna frågor är bra som t.ex. Hur uppfattade du det jag sade? (Tveiten 2014, 140)

Fickkortet för studerandehandledningen används som ett handledningsverktyg för att rikta studerandes uppmärksamhet på patientens helhetsvård (bilaga 2). De frågor som finns i kortet stöder studerandes reflektion och det kritiska tänkande. Reflektionen har stor betydelse för studerandes förståelse och lärprocess. Forsberg Larm (2018) lyfter fram Gibb's reflektionscykel med följande frågor: Vad hände? Vad kände du? Vad var

bra, vad var mindre bra? Vilka slutsatser kan du dra av situationen? Vad har du kunnat göra mer? När/om du ska göra det igen – hur ska du då agera?

3.2 Studerandehandledarens roll

Studerandehandledarens roll är att se vem studerande är och var studerande befinner för att lotsa honom/henne framåt för att han/hon som **kommande medarbetare** ska kunna utvecklas och bli en självständig och bra yrkesutövare. Studerandehandledaren finns med för att vara ett stöd och för att kontrollera utförandet, men när studerande blivit mera van låter studerandehandledaren studerande handla/agera på egen hand. Studerandehandledaren har emellertid alltid det yttersta ansvaret för det korrekta utförande. (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 90)

Vad gäller *handledningskompetenser* ska studerandehandledaren ha förmåga att *lyssna* på studerande. Genom det aktiva lyssnande ställer studerandehandledaren fördjupande frågor, ber studerande berätta mer om något, kommer med små kommentarer, ber om konkretiseringar av vad studerande säger och omformulerar, uppmuntrar och sammanfattar. Studerandehandledaren kan även visa att hon/han lyssnar genom att nicka bekräftande och att ha ögonkontakt. Studerandehandledaren ska även ha förmåga till *dialog, bygga relationer, empati, ge erkännande, hjälpa studerande att fokusera och tillvarata etiska aspekter*, eftersom handledning är en etisk handling (Tveiten 2014, 139-143).

Studerandehandledaren går igenom de subjektiva mål som studerande har för praktiken (lärandemål), och diskuterar med hen om vad som är realistiskt eller rimligt och möjligt utgående från studerandes bakgrund, erfarenheter och kursmål. Studerandehandledaren tar även upp egna och praktikplatsens förväntningar på studerande och hans/hennes deltagande. (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 93)

4. FEEDBACK, BEDÖMNING OCH UTVÄRDERING AV KOMPETENS

Studerande har behov av att få bekräftelse på sina insatser och handlanden, dvs. om de har utfört sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Studerandehandledaren, eller var och en som instruerar eller handleder, ska ge *feedback* (återkoppling) antingen

informellt och formellt i samband med ett arbetsmoment eller uppföljning under en utbildningsperiod. Feedbacken har stor betydelse för studerandes utveckling då han/hon även lär sig av den erfarenhet som tillfället ger, men har även betydelse för hans/hennes självförtroende, motivation och självkänsla. Samtidigt ska studerande ha möjlighet att uttrycka sin syn på den aktuella situationen. Detta är speciellt viktigt då studerande får veta att han/hon inte uppträtt eller utfört sina insatser på ett tillfredsställande sätt. Feedbacken ska vara återkommande och ges alltid avskilt till den enskilda studeranden. (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 118-119)

4.1 Sjukskötarestuderande

De *kompetenser som sjukskötarestuderande bör träna* på sin första sjukhuspraktik framgår av bilaga 3 och under sin sista praktik framgår av bilaga 4. För studerande från VAMK är det upplagt på ett annat sätt (Liite 3, 4).

På intensivvårds- och övervakningsavdelningen använder de sig av en checklista (bilaga 5) som ett hjälpmedel för den kunskapsnivå studerande har för tillfället samt den kunskapsnivå som de ska bekanta sig med, övat eller utfört självständigt. Tillstånd har fått för att använda checklistan som bilaga till handboken.

Allmänna direktiv för bedömning samt utvärdering och underkännande av studerandes praktikperiod har gjorts upp i samarbete med skolorna i närområdet (se bilaga 1). Planen för studerandes praktik (kliniska studier) ligger till grund för bedömningen och utvärderingen. Före det ska alltid ett trepartssamtal mellan studerandeansvariga, handledande lärare och studerande föras om orsakerna till underkännande och där också studerande har rätt att uttala sig.

Handledaren ger genom sin bedömning en beskrivning av hur studerandes olika förmågor har utvecklats och visat sig i den dagliga vårdverksamheten, dvs. hur det gått. Den dagliga observationen av studerandes insatser är den vanligaste metoden och man kan använda sig av frågorna *vad, hur, när* och *varför*. *Vad* är det jag som handledare observerar medvetet eller omedvetet (kroppsspråk, ögonkontakt, språk, tilltal, tonfall, lyssnande, lyhördhet, osv.). *Hur* kan jag skärpa min observation? Vilka metoder och kriterier används? *När* börjar min observation? *Varför*? (Morgensen, Thorell Ekstrand & Löfmark, 2010, 120-121)

Bedömningskriterier framgår av bilaga 6/Liite 6 för studerande från Novia och VAMK.

4.2 Närvårdarstuderande

Krav på kunnande enligt gällande examensgrunder ligger till grund för närvårdares utbildning och yrkesprov. Allmänna direktiv för avbrytande eller underkännande av närvårdares utbildning på arbetsplatsen (UA) och som även omfattar yrkeprov har gjorts upp i samarbete med skolorna i närområdet (se bilaga 7). Ett trepartssamtal mellan studerande, arbetsplatsens handledare och handledande lärare ska alltid föras om orsakerna till underkännande och där också studerande har rätt att uttala sig.

5. KVALITETSREKOMMENDATIONER FÖR STUDERANDEHANDLEDNING

ValOpe (valtakunnallinen opiskelijaohjauksen kehittämisverkosto), det riksomfattande utvecklingsnätverket för studerandehandledning (ValOpe-nätverk), har uppdaterat kvalitetsrekommendationerna för studerandehandledning (på svenska, finska och engelska) och som vi har tillstånd att använda. Med de nationella kvalitetsrekommendationerna vill man utveckla enhetliga och evidensbaserade rutiner för studerandehandledningen (se länkarna nedan). Man vill också säkra en trygg och högkvalitativ praktik för studerande i organisationer inom social- och hälsovårdsväsendet. Information på finska finns också i tidskriften Pro terveys (se Heiskanen, Huovinen, Taam-Ukkonen & Aura, 2016, 4-6).

Kvalitetsrekommendationerna finns på svenska och engelska på www-sidorna:

<https://www.vaasankeskussairaala.fi/yllapito/CMS/#context=epi.cms.contentdata:///1838&viewsetting=viewlanguage:///sv>

6. FÖRVERKLIGANDE AV STUDERANDEHANDLEDNING

Enligt rådande avtal (augusti 2016) om praktikplatser vid Vasa centralsjukhus faktureras Novia och VAMK årligen en överenskommen summa. Respektive skola ställer en kliniklärare till förfogande på VCS om vardera 8h/vecka.

Ett nytt avtal (mars 2018) för Yrkesakademin (YA) och Vamia gällande närvårdares praktikplatser (inom ramen för studerandes personliga utvecklingsplan för kunnande/PUK) undertecknades 01.03.2018 och gäller ett (1) kalenderår i taget. Respektive skola ställer en kliniklärare/skola till förfogande 1 dag/vecka under de veckor studerande är på praktik (kliniska studier/utbildning på arbetsplatsen) på VCS.

Enligt kvalitetsrekommendationer ovan ska studerandeansvarig(a) ges tillräckligt med tid för att planera och handha uppgiften som ansvarig. Förmännen ska också ge studerandeansvariga och övriga handledare tillräckligt med arbetstid för studerandehandledning och utvärderingsdiskussioner. Förmännen på en enhet ger t.ex. studerandeansvariga U-timmar/lista för bl.a. planering av studerandes arbetsturer.

Koordinerande lärare/praktikkoordinatorer på respektive skola (Novia, VAMK, YA, Vamia) kartlägger behovet av studerandes praktikperioder och –platser samt närvårdares utbildning på arbetsplatser (UA). Närvårdares praktikplatser finns inte i Jobiili. Utvecklingsöverskötaren diskuterar med alla förmän om tillgängliga praktikplatser och studerandegrupper (sjukskötare- och/eller närvårdarestuderande, instrumentvårdare-, laboratorieskötare- och röntgenskötarestuderande, osv.) vid ett förmannamöte inom respektive serviceområde. Praktikkoordinatorerna och utvecklingsöverskötaren har därefter möten 2ggr/år (januari och augusti) och fördelar centralsjukhuset praktikplatser för följande termin.

6.1 Lär- och handledningsprocessen för sjukskötare

Sjukskötarestuderande gör upp en målsättning med praktiken som inkluderar praktiska mål, och det görs kontinuerliga utvärderingar av lärandet och uppnådda målsättningar. Processen för studerandes lärande- och handledningsprocessen framgår av bilaga 8, men personalen hittar processbeskrivningen även från intranet (Sjukvård-Processbeskrivning), se länken nedan:

http://intranet.vsvd.local/Database/process/Prosessikuvaukset/Opiskelijan-oppimis-ja-ohjausprosessi-sairaanhoitaja-svenska/subprocessdetails_3.html

En slututvärdering görs bl.s genom en ”feedbackdiskussion” och studerande utvärderar praktikperioden via **CLES** som hittas från www.sidorna:

<https://www.awanic.fi/haipro/21/qpro/julkinen/kysely.asp?kohdeid=21&julkaisuid=6&avain=s1a1h7a4v2&orgid=8&kieli=SWE>

Studerandehandledningens kvalitetsenkät (CLES+T) hittas även från intranet (Personal-Studerande inom vårdbranschen)

<https://www.awanic.fi/haipro/21/qpro/julkinen/kysely.asp?kohdeid=21&julkaisuid=6&avain=s1a1h7a4v2&orgid=8&kieli=SWE>

6.2 Lär- och handledningsprocessen för närvårdare

En processbeskrivning av närvårdarstuderandes lär- och handledningsprocess framgår av bilaga 9.

http://intranet.vsvd.local/Database/process/Prosessikuvaukset/Opiskelijan-oppimis-ja-ohjausprosessi-lahihoitaja-svenska/subprocessdetails_3.html

Närvårdarstuderande gör upp en målsättning med sin utbildning på arbetsplatsen och ett utbildnings- eller läroavtal görs upp. UA-handledaren ger respons veckovis, men studerande gör även självutvärdering. För eventuella yrkesprov uppgörs en plan och vid praktikperiodens slut ger handledaren en bedömning av kunnandet och en diskussion förs om UA varvid studerande ger sin respons. Den fortlöpande utvärderingen utnyttjas för att utveckla UA. men personal hittar det även från intranet:

Närvårdarstuderande utvärderar utbildningen på arbetsplatsen eller praktikperioden via CLES och som framgår av bilaga 9, men utvärderingsdokumentet hittas även från intranet (Sjukvård-Processbeskrivning). Se även länken nedan.

http://vintra2/Database/process/Prosessikuvaukset/Opiskelijan-oppimis-ja-ohjausprosessi-sairaanhoitaja-svenska/subprocessdetails_3.html

6.3 Avtalsprocessen

På intranet finns även *avtalsprocessen för studerandes praktikplatser* avbildade (bilaga 10), eller se länken nedan. Yrkehögskolorna Novia, VAMK, Seinäjoki, Karleby och Uleåborg YH samt YA och Vamia har fortlöpande avtal, medan övriga skolor i Finland och utomlands har separata avtal. Alla gör platsreserveringar via Jobiili utom YA och Vamia. Skolor utomlands tar kontakt till arbetsenheten/organisationen. Det är endast arbetslistor för studerande med separata

avtal som skickas till utvecklingsöversköterskan och som skickas vidare för fakturering.

http://intranet.vsvd.local/Database/process/Prosessikuvaukset/Avtalsprocessen_for_studerandes_praktikplatser/subprocessdetails_3.html

Studerandes arbetslistor skickas inte längre till utvecklingsöversköterskan utan uppreparas på den egna enheten under den termin som studerande är på praktik. YH i Uleåborg, Karleby och Seinäjoki faktureras enligt per studerande och dag och för dessa skickas arbetslistan till utvecklingsöversköterskan och som ligger till underlag för faktureringen. Studerande från YA och Vamia faktureras inte längre.

7. HANDLEDNINGSMODELLER PÅ VASA CENTRALSJUKHUS

Med de studentaktiverande handledningsmodellerna som bygger på studerandes egen aktivitet är syftet att integrera teori och praktik. Modellerna som presenteras nedan utgår från fyra (4) grundmodeller. Olika variationer eller modeller har emellertid utvecklats under processens gång, beroende på enhetens verksamhet och resurser inom de olika serviceområdena som finns inom Vasa centralsjukhus. Studerandeansvariga har aktivt bidragit i utvecklingen av modeller och med text för handboken. Avsikten är också att standardisera studerandehandledningen på sjukhuset och frigöra personalresurser.

7.1 Studerandehandledning på en bäddavdelning

Studerande utför sin praktik på hela avdelningen, men ett undervisningsrum är i fokus. Varje dag väljs två patienter enligt studerandes kunskaper för det parvisa arbetet, men som inte får vara för vårdkrävande.

Studerandeansvariga planerar studerandes arbetsturer. Den första veckan går studerande med en handledare på avdelningen och för de följande veckorna planeras arbetsturer, som kan vara både morgon- och kvällsturer, för två studerande så att de går i par. Det finns en utsedd handledare för varje skifte som finns i bakgrunden. För att kunna ge en god handledning får handledaren själv inte ha för mycket arbete eller för vårdkrävande patienter.

De båda studerandena läser in sig på patienten och gör upp en kort vårdplan som går igenom med handledaren. Under arbetsturen informerar någon av studerandena handledaren om vad de planerar att göra och som övervakas och styrs av handledaren. Läkemedel som ges till patienten kontrolleras alltid av handledaren.

7.2 Studerandehandledning på en poliklinik/inom öppenvården

Studerandeansvarig planerar studerandes arbetslista och specialområde/ arbetspunkter, vilket betyder att studerande kan ha olika handledare. Studerande tillbringar den första förmiddagen tillsammans med studerandeansvarig eller annan utsedd handledare som ger en kort introduktion om polikliniken. Vid varje arbetspunkt går studerande tillsammans med handledaren, eller inhämtar självständigt den kunskap som studerande ska kunna om specialområdets centrala sjukdomar som rapporteras skriftligt till handledaren. Dialogen mellan studerande och handledare hålls levande under hela praktikperioden. Praktiktiden och de skriftliga rapporterna går igenom med ansvariga handledaren i slutet av praktikperioden.

7.3 Studerandehandledning på akuten

Handledning av studerande i slutskedet av utbildningen sker utgående från studerandes målsättning enligt Akutens handledningsmodell. Studerandes arbetslista med placering vid olika arbetspunkter planeras i förväg. Schemalagda veckovisa inlärningsituationer erbjuds. Studerande skriver dagligen egna målsättningar. I slutet av arbetspasset beskriver de dagen och reflekterar över hur det har gått. Vad lyckades bra? Vad kan utvecklas? Handledaren hjälper studerande att formulera målsättningar och ger konstruktiv feedback. Den dagliga målsättningen och reflektionen fungerar också som en dokumentation över inlärningsprocessen.

Studerande har ingen personlig handledare utan två utsedda mentorer som följer studerandes inlärningsprocess och ansvarar för utvärderingen. Studerandes eget ansvar för inläringen poängteras. Namngiven vårdare i varje arbetspass handleder och ger muntlig och skriftlig feedback. En handlednings- och reflektionstimme hålls varje måndag. Sista veckan visar studerande sitt kunnande inom akutvården genom att självständigt vårda några patienter.

7.4 Studerandehandledning på intensivvårds- och övervakningsavdelningen

Till intensivvårds- och övervakningsavdelningen (TEVA) kommer sjukskötarstuderande som är i slutskedet av sina studier. Studerande får en egen mentor som fungerar som kontaktperson och som sköter om det praktiska, samt ansvarar för utvärderingen. På arbetslistan, som görs upp tillsammans med mentorn, utses en handledare för varje skift. Studeranden kan därför ha flera olika handledare under samma vecka. För att underlätta mentorns utvärdering fyller handledaren dagligen i en utvärderingsblankett, samt ger muntlig feedback.

På Intensivvårds- och övervakningsavdelningen vårdas kritiskt sjuka patienter. Patienterna har en omfattande behandling med mediciner, medicinsk teknik och apparatur samt diverse undersökningar och åtgärder. Studerande går därför alltid i par med sin utsedda handledare och de sköter patienten tillsammans. Studerande får inga egna patienter, men ska delta så aktivt som möjligt i vården. Egna målsättningar för praktikperioden ska finnas nerskrivna och gås igenom med mentorn vid praktikperiodens början. Halvvägs in i praktikperioden görs en mellanvärdering tillsammans med mentorn.

Till handledarnas och studerandens hjälp finns en omfattande checklista (se 4.1) med inlärningsmål, samt en trappstegsmodell som veckovis ger riktlinjer om var studerande borde befinna sig i sin inlärningsprocess. Daglig feedback både muntlig som skriftlig är att föredra.

7.5 Studerandehandledning inom psykiatri

Den viktigaste målsättningen med praktiken inom psykiatri är studerandes bemötande av patienten, växelverkan och närvaron. Studerande ska kunna hantera olika känslor och reflektera över inverkan av terapeutisk närvaro.

Studerandes arbetslista görs upp i enlighet med studerandehandledare när de är på bäddavdelningspraktik och som handledare fungerar antingen ett vårdpar eller egenvårdararbetsgruppen. Studerande får ett tomt veckoprogram som studerande i början av sin praktik fyller i, om målsättningar med veckan. Det omfattar även

överenskomna infotillfällen med arbetstagare som har specialuppgifter (flera studerande/gång från både öppenvård och bäddavdelningsvård) eller vid avdelningens olika ansvarsområden. Studerande bokar själv in de olika tillfällena. Patientens vårdprocess, psykiatrisk vårdhandledning, vårdformer och psykiatriska läkemedel hör till några av de ämneshelheter som studerande ska bekanta sig med.

Inom öppenvården får studerande enhetsvisa uppgiftsblanketter att svara på om t.ex. de vanligaste psykiatriska sjukdomarna och vårdmetoder (terapi) som används samt fundera på olika typer av modellpatientfall. Studerande har även här veckoprogram som han/hon kan fyll i om målsättningar/vecka, boka tid till arbetstagare med specialuppgifter, familjesessioner, osv.

7.6 Studerandehandledning på kliniska laboratoriet

Studerande och lärare kommer på ett första besök till klinisk kemiska laboratoriet före praktikperioden inleds. Avdelningssköterskan, studerandeansvariga och data-ansvariga är närvarande då en allmän information om laboratorieverksamheten och datasäkerheten ges till studerande. Läraren presenterar studerandes målsättningar över vad studerande behöver känna till av laboratoriets verksamhet, och planerar även studerandes arbetsschema.

Studerande får en mapp med bas-info. Mappen innehåller även ett antal blanketter som dagligen fylls i av både studerande och handledaren. Delmål, vad man lärt sig under dagen och bl.a. vad som varit svårt antecknas. Handledaren fyller ytterligare i kommentarer om vad som fungerat bra och/eller vad som kan förbättras. Dessa anteckningar är viktiga vid utvärderingen. För varje delområde (kemi, hematologi, urinsidan, blodbanken) finns det frågor/ problemlösningar. Vartefter studerande kommit in sig på ifrågasvarande område kan hon/han självständigt jobba med dessa frågor, även då handledaren har mycket arbete.

7.7 Studerandehandledning på röntgen

Varje modalitet t.ex. CT och magnet har utarbetat egna målsättningar utöver skolans och studerandes egna målsättningar. Handledaren går igenom målsättningarna med

studerande inför praktikperioden. Våra egna mål är uppdelade i grund- och fördjupad praktik. Avslutningsvis utför studerande ett praktiskt prov.

Studerande har med sig ett häfte vart skötarna efter dagens slut skriver en kort feedback om hur det gått och vad som eventuellt kunde förbättras. Till studerandes uppgifter hör också att kritiskt granska sina egna nativbilder som hen tagit och jämföra dem med HUS goda kriterier.

8. UTVECKLING AV STUDERANDEHANDLEDNING

För att säkra en trygg och högkvalitativ praktik för studerande inom vården förutsätts att personalen och framför allt studerandeansvariga upprätthåller sitt handledarkunnande genom regelbundna uppdateringar och utbildningar. (t.ex. multiprofessionella handledarkurser, utbildning för studerandehandledare, osv.). Personalen som deltar i olika former av utbildning ska förmedla den nya kunskapen och det nya kunnandet vidare på sin arbetsenhet. Samtidigt stöds de till att utveckla inlärningsmiljön och kvaliteten på studerandehandledningen utgående från bl.a. CLES-utvärderingsresultat och kvalitetsrekommendationer för studerande-handledare (se kapitel 5).

Den handledande läraren och/eller klinikläraren håller regelbunden kontakt med den studerande och praktikenheten samt stöder förutom studerande, även studerandehandledare.

9. STUDERANDES FÖRSTA DAG PÅ PRAKTIK

9.1 Tystnadsplikt och sekretess

Innan studerande kommer på sin första praktik ska hen printa ut och underteckna avtalet för tystnadsplikt och sekretess, men personsignum ska inte skrivas på dokumentet. Detta dokument finns på på [intranet](#) (Intranet/Genvägar/Sekretessavtal/Anvisningar/Att printa ut en pappersversion), se även [www.sidorna \(nedan\)](#).

Förmannen registrerar sekretessförbindelsen efter att studerande har visat körkort eller annat dokument från vilken personsignum fås. När studerande kommer på nytt på praktik till VCS, kontrollerar (Intranet/Genvägar/Sekretessavtal/Studerande) förmannen om hen har godkänt en sekretessförbindelse varefter avdelningsskötaren aktiverar sekretessförbindelsen. Personsignum fås från studerandes körkort eller motsvarande. Enligt administrativa överläkarens direktiv (§26, 9.4.2015) ska studerandes godkända förbindelser i pappersform förvaras på förmannen enhet i 2 år efter att studierna har slutförts.

<https://www.vaasankeskussairaala.fi/globalassets/hallinnon-tiedostot/hoitoalan-opiskelijat/tystnadsplikt--och-sekretessavtal.pdf>

9.2 Studerandes första dag tillsammans med en patient

Studerande tillbringar första eller andra praktikdagen av sitt första bäddavdelningsavsnitt tillsammans med en eller två patienter. Dagen som studerande följer med patienten/patienterna inplaneras på arbetslistan och kan utgöra en morgon- eller kvällstur. Studerande gör observationer som rör patienten, hans/hennes vård/åtgärder, information/handledning och bemötande som rapporteras muntligen till studerandehandledaren eller avdelningsskötaren. Länken till frågeformuläret finns på intranet (Personal – Studerande inom vårdbranschen), eller: <https://www.webpolsurveys.com/Answer/SurveyParticipation.aspx?SDID=Fin1287114&SID=17310cfe-1007-46c3-b3a5-9fa9511507ac&dy=770693431>

10. INTERPROFESSIONELLT LÄRANDE OCH ANDRA MODELLER

Praktikperioden borde ske i mångprofessionella team för att redan under utbildningen utveckla samarbetet och teamarbetet. Ingen yrkesgrupp kan ensam hantera patienternas mångfasetterade vårdbehov och problem, utan det behövs hjälp och stöd av andra yrkesgrupper då vården av patienten blir allt mera komplext. (Isoaho m.fl. 2013, Saxen 2013, Hautamäki 2014, STM 2012) Målsättningen med interprofessionellt lärande (IPL) är att studerande inom hälso- och sjukvården ska förstå sin egen och andra yrkesgrupps roll som en del av patientens helhetsvård i den patientorienterade verksamheten. För det andra ska studerande förberedas för kommande teamarbete och samverkan i den kliniska vardagen.

På VCS talar vi bl.a. om undervisningsrum, medan man inom ValOpe utvecklingsnätverket, dvs. inom andra undervisningssjukhus, talar om modulträning (moduuliharjoittelu), undervisningsmodul (opetusmoduuli), studiemodul (opiskelu-moduuli) och/eller studerandemodulspraktik (opiskelijamoduulin harjoittelu).

11. STUDERANDES DELTAGANDE VID LÄKEMEDELSBEHANDLING

Alla enheter har en plan för säker läkemedelsbehandling som grundar sig på handboken (2015) som utgavs av Institutet för hälsa och välfärd (THL). I handboken framgår bl.a. personalens förutsättningar att delta i genomförande av läkemedelsbehandling utgående från personalens ansvar, skyldigheter och arbetsfördelning. Omfattningen och förverkligande av läkemedelsbehandling beror på verksamhetens natur och de krav som ställs på läkemedelsbehandlingen vid respektive ansvarsenhet, som kan vara en avdelning eller poliklinik. (jfr Vasa sjukvårdsdistrikt 2018) Förmannen och/eller studerandeansvariga ska informera studerande om avdelningens läkemedelsplan som innehåller de bestämmelser som gäller på avdelningen och som studerande bör känna till. Dessa bestämmelser ligger till grund för vad och i vilken omfattning studerande (sjukskötar-, förstavårdar-, barnmorske-, hälsovårdar- och närvårdarstuderande) deltar i läkemedelsbehandlingen på Vasa centralsjukhus (jfr. Inkinen, Volmanen & Hakoinen 2016).

För att en studerande (se ovan) ska kunna göra sig förtrogen och delta i läkemedelsbehandlingen under sin praktikperiod krävs tillräckliga teoretiska kunskaper och färdigheter i läkemedelsbehandling samt felfria kunskaper i läkemedelsräkning som har förvärvats under utbildningen (Heinonen 2003). Studerande ska kunna påvisa dessa kunskaper och färdigheter om praktikenheten ber om det och en studerande får inte självständigt administrera intravenös läkemedel (Vasa sjukvårdsdistrikt 2018). Dagens närvårdarstuderande har emellertid mera omfattande studier i läkemedelsbehandling än tidigare hjälpskötar-/primärskötarstuderande (jfr Valvira 2017). Av studerandeansvariga/handleddande personal som handleder och övervakar en läkemedelsbehandling krävs behörig kompetens att genomföra läkemedelsbehandlingen.

Närvårdarstuderande kan delta i läkemedelsbehandlingen gällande läkemedel p.o., s.c och i.m. injektioner om det framgår av ansvarsenhetens läkemedelsplan. Allt sker under omedelbar ledning och övervakning av handledande personal/studerandehandledare. Om ingen närvårdare med behörig kompetens finns tillgänglig så kan även en sjukskötare fungera som handledare för närvårdarstuderande och instruera, övervaka och fungera som stöd. (jfr Valvira 2017). Närvårdarstuderande ska även utföra yrkesprov gällande läkemedelsbehandlingen om det omnämns i bedömningskriterierna och de ska visa upp sitt läkemedelspass/studieregisterutdrag om det efterfrågas.

Sjukskötar-, förstavårdar-, barnmorske- och hälsovårdarstuderande deltar även i krävande läkemedelsbehandlingen såsom intravenös infusions- och läkemedelsbehandling, insättning av intravenös kanyl, genomförande av blodtransfusioner samt ingrepp i anslutning till dem. Allt sker under studerandeansvarigas (sjukskötare, hälsovårdare) omedelbara övervakning och ledning. Studerande läroanstalterna här har ett läkemedelspass i vilken handledaren ska notera om studerande har sett på, gjort eller klarat av den läkemedelsbehandling som hör till studerande att kunna, beroende på i vilket skede hen befinner sig. Läkemedelspasset upprätthålls av yrkeshögskolorna och som man får tillgång till via enhetens användarnamn och lösenord som förmannen ansvarar för.

12. KLINIKLÄRARENS UPPGIFT PÅ VCS

Kliniklärarens uppgift är att undervisa och vägleda studerande på enheterna/avdelningarna och delta i implementeringen av evidensbaserade vårdmetoder och överföra goda rutiner från praktiken till lärares förfogande. Klinikläraren kommer överens med utvecklingsöversköterskan om hur verksamheten organiseras och när de är tillgängliga på Vasa sjukhus.

Kliniklärarna från yrkeshögskolorna är 8h/v på VCS. Kliniklärarna från andra stadiets utbildning (t.ex. närvårdare) är även 1 dag/v på VCS de veckor då studerande är på praktik.

REFERENSER

- Cajvert Lilja.** 2016. Studenthandledning under verksamhetsförlagd utbildning. Studentlitteratur AB, Lund.
- Forsberg Larm Margareta.** 2018. IPE är inte bara en vision – det är framtiden. Föreläsning 16.5.2018 vid Interprofessionellt lärande – utbildningsdag på Vasa centralsjukhus.
- Fredriksson Jenny.** 2007. Lärstilar – En översikt av fyra populära lärstilsteorier. Examensarbete, Göteborgs universitet. <http://hdl.handle.net/2077/3944>
- Hautamäki Satu.** (2014). Kohti vaikuttavaa lääketieteen hajautettua perusopetusta. Monitahoarvionti osaamisen johtamisen välineeksi. Acta Wasaensia 313. Sosiaali- ja terveyshallintotiede 9.
- Heiskanen Marju, Huovinen Anne, Taam-Ukkonen Minna & Aura Suvi.** 2016. ValOpe – valtakunnallista otetta opiskelijaohjaukseen. Pro terveys 2/2016.
- Inkinen R, Volmanen O & Hakoinen S (toim.).** 2015. Turvallinen lääkehoito. Opas lääkesuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). <http://www.julkari.fi/handle/10024/129969>
- Isoaho Raimo, Majors Birgitta, Arja Tuomaala & Sirviö Markku (2013). Vaasan opetusterveyskeskus. Monniammatillisen opetuksen suunnitelma. Vaasan kaupunki: Sosiaali- ja terveysvirasto.
- ValOpe-nätverket.** 2017. Kvalitetsrekommendationer för studerandehandledningen. <https://www.vaasankeskussairaala.fi/sv/for-vardgivare/for-studerande/studerande-inom-vardbranchen/studerandehandledningens-kvalitetsrekommendationer/>
- Morgensen Ester, Thorell Ekstrand Ingrid, Löfmark Anna.** 2010. Klinisk utbildning i högskola – perspektiv och utveckling inom verksamhetsförlagd utbildning. Studentlitteratur AB, Lund.
- Rosberg Anna, Hedman Marie & Conradsson Petra.** 2017. Peer Learning enligt #ortopedenumå. Föreläsningmaterial. ViL-konferens. Konferens om klinisk- och verksamhetsförlagd utbildning Norra regionen, Umeå 22-23.3.2017.
- Social- och hälsovårdsministeriet (2012).** Koulutuksella osaamista asiakaskeskeisiin ja monniammatillisiin palveluihin. Ehdotukset hoitotyön toimintaohjelman pohjalta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja julkaisuja 7. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/111940/URN%3ANBN%3Afi-fe201504224497.pdf?sequence=1>

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira). 2017. Genomförande av läkemedelsbehandling. <https://www.valvira.fi/web/sv/halso-och-sjukvard/god-arbetsutovning/lakemedelsbehandling/genomforandet-av-lakemedelsbehandling>

Tveiten Sidsel. 2013. Yrkesmässig handledning – mer än ord. 4 upplagan (Översättning Per Larson). Studentlitteratur AB, Lund.

Saxen Ulla (2009). Työhyvinvointi, koulutus ja toiminnan kehittäminen terveystieteissä lääkäritilanteen näkökulmasta. Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan julkaisuja C: 278. Turku: Painosalama Oy.

Vasa centralsjukhus. 2016. Undervisningssjukhus (närvaro av studerande)

https://www.vaasankeskussairaala.fi/sv/for_patienter/sjukhusguiden/undervisningssjukhus-opiskelijan-lasnaolo/

Vasa sjukvårdsdistrikt. 2018. Säker läkemedelsbehandling i Vasa sjukvårdsdistrikt – handbok i säker läkemedelsbehandling. Intra: http://intra1.vsvd.local/globalassets/media-sairaalamme--vart-sjukhus/hallinto--forvaltningen/potilasturvallisuus/muu-materiaali/turvallinen-laakehoito-opas-sve-versio_1.1.pdf

Bilaga 1

ALLMÄNNA DIREKTIV FÖR UTVÄRDERING OCH UNDERKÄNNANDE AV STUDERANDES PRAKTIKPERIOD

De allmänna direktiven har gjorts upp i samarbete med representanter och kliniklärare för yrkeshögskolorna (Novia och VAMK).Handledning under praktik ges alltid på svenska eller finska så att studerande bättre kan tillgodogöra sig det svenska eller finska språket i vårdarbetet. Vid behov används det engelska språket för att få bekräftelse på att studerande förstått. De internationella utbytesstuderande omfattas inte av detta direktiv utan handledningsspråket är då engelska, eftersom de endast ska bekanta sig med hälsovården och vårdarbetet på VCS.

KUNSKAPSMÄSSIGA KRAV:

- Planen för studerandes kliniska studier (fråga efter den) ligger till grund för utvärderingen.
- Orsaker till underkännande är att målen för de kliniska studierna inte uppnåtts och/eller studerandes brist på kunskaper. Kunskapsmålen kan vara olika beroende på var i studierna (2-4 året) studerande befinner sig.
- Om studerandes förfarande hotar patientsäkerheten eller om tystnadsplikten bryts underkänns studerande och praktiken avbryts omedelbart.
- Det förs ett trepartssamtal med studerande om orsakerna till underkännande och där studerande själv också får komma till tals. Beskedet ska vara klart och tydligt. Ett skriftligt utlåtande med argument för orsaken (kurskompetensen har inte uppnåtts) till underkännande ska dokumenteras och arkiveras vid yrkeshögskolan. Läraren fattar beslutet att en studerande underkänns på basen av utlåtandet.
- Avdelningsskötare ska hållas underrättad om situationen.
- Vid samtal med studerande som behöver mera stöd och handledning ska studerandeansvariga/handledaren och läraren i ett tidigt skede ge klara och tydliga besked om vilka krav och kriterier som gäller för att studerandes praktikperiod ska godkännas.

SPRÅKKRAV:

- Före nursing-studerande börjar sin första praktikperiod på VCS hålls en språkdiskussion enligt studerandes eget val, på svenska eller finska, för att bedöma om de har de språkkunskaper som behövs för att kunna göra sina kliniska studier vid Vasa centralsjukhus (VCS). Vid underkännande kan en ny språkindervju göras tidigast efter 3 månader.
- Enbart språket kan inte vara orsak till ett underkännande när studerande väl påbörjat sina kliniska studier. Utlåtandet måste alltid vara kopplat till praktikkursens kunskapsmål (t.ex. studerande kan inte tillgodose sig informationen eller följer inte instruktioner, vilket gör att målen med de kliniska studierna inte kan nås).

Bilaga 2

Verktyg för handledningen

Studerandehandledningens fickkort är ett stöd vid studerandehandledning och med hjälp av den riktar man in studerandes uppmärksamhet och intresse på patientens helhetsvård. I kortet går man igenom de centrala sakerna som man med handledning försöker uppnå före, under och efter arbetsskiftet. Växelverkan mellan studerande och handledaren är en viktig i lärprocessen. Handledaren kan stimulera studerande genom att ställa frågor som leder till reflektion; be om förtydligande och förklaringar, men också ge uppmuntran samt bjuda på egna tankar och funderingar.

I kortet finns också frågor som stöder reflektionen och det kritiska tänkandet. Reflektionen är nämligen en väsentlig del av studerandes förståelse och lärprocess. Det är viktigt att studerande får stöd i sina funderingar under praktiken och att hon/han kan ta ett steg tillbaka för att tänka över vad hon/han gör eller har gjort (Salmu 2012, 75; Ekeberg 2001, 50). Studerande kan vid arbetsdagens slut även tänka över: Vad har jag lärt mig idag? och Vad tar jag med mig inför morgondagens arbete/studier?

Ohjausta tukevat työkalut

Opiskelijaohjauksen taskukortti on tuki opiskelijaohjauksessa ja sen avulla kohdennetaan opiskelijan huomio ja mielenkiinto potilaaseen kokonaishoitoon. Kortissa käydään läpi ne keskeiset asiat, joita ohjauksella pyritään saavuttamaan ennen työvuoroa, sen aikana ja päättyessä. Vuorovaikutus opiskelijan ja ohjaajan välillä on tärkeä oppimisprosessi. Ohjaaja voi stimuloida opiskelijaa ja esittää kysymyksiä jotka johtavat reflektioon; pyydä selvennystä ja selitystä, mutta antaa myös kannustusta ja tarjota omaa ajatusta ja miettimistä.

Kortissa on myös reflektiota ja kriittistä ajattelua tukevia kysymyksiä. Reflektio on nimittäin olennainen osa opiskelijan ymmärrystä ja oppimisprosessia. On tärkeää, että opiskelija saa tukea pohdintaansa harjoittelun aikana ja hän voi ottaa askel taaksepäin ja pohtia mitä hän tekee tai on tehnyt (Salmu 2012, 75; Ekeberg 2001, 50). Opiskelija voi työpäivän lopussa myös pohtia: Mitä olen oppinut tänään? ja Mitä otan mukaan huomiseen työhön/opiskeluun?

Referenser

Ekebergh, M. 2001. Tillägandet av vårdvetenskaplig kunskap. Reflexionens betydelse för lärandet. Doktorsavhandling. Åbo Akademis förlag.

Salmu M. 2012. Ohjattuun harjoitteluun liittyvien dokumenttien kehittäminen. Teoksessa/ I: Hilli Y. (red.) 2012. Kunskap i utveckling – handledningsprocesser inom hälsovården. Yrkehögskolan Novia.

Bilaga 3

Kompetenser som sjukskötarestuderande bör träna på sin första sjukhuspraktik (Läsår 2-3) vid Vasa centralsjukhus (VCS).

Enheten i Vasa, Hälsovårdsbranschen

Använd detta som stöd, utgå därutöver från praktikplatsens särdrag

Studera:

- Utvecklar de kliniska färdigheterna inom grundvården: hygien, hudvård, bedömning av patientens vårdbehov, planering, genomförande och utvärdering av vården
- Observerar och bedömer patientens vitala funktioner, cirkulation, andning, temperatur och smärta (puls, blodtryck, andningsfrekvens, temp, SAT, VAS skala). Reagerar på mätvärden, rapporterar
- Förstår rehabiliteringens betydelse och har ett rehabiliterande arbetssätt
- Har kunskap om födointag, vätskebalans och utsöndring: kalorimängd, tillräckligt intag, vätskelista, näringstillskott, NM-sond, förstoppning, diarré
- Har grundläggande kunskap i vätskebalansräkning
- Kan utföra vanliga vårdåtgärder som förekommer på praktikplatsen: engångs- och inneliggande katetrisering, borttagning av t.ex. drän och suturer, sårvård och förbandsläggning. Kan ge subcutana och intramuskulära injektioner. Kan mäta blodsocker, förstår samband mellan blodsockret och insulinet
- Delar läkemedel felfritt. Har kännedom om de vanligaste medicinerna på praktikplatsen (Praktikuppgift). Kan söka information.
- Stiftar bekantskap med iv-kanylering och iv-läkemedel och infusion under handledarens översikt
- Har ett aseptiskt arbetssätt
- Känner till praktikplatsens vanligaste undersökningar, förberedelser och eftervård (Praktikuppgift)
- Stiftar bekantskap med praktikplatsens apparatur
- Deltar i rapportering, dokumentation, har grundläggande kunskap i vårdplanering
- Känner till avdelningens verksamhetsfilosofi och kan jobba enligt avdelningens rutiner
- Har kunskap om vad tystnadsplikt på olika sätt kan innebära
- Blir tryggare och säkrare i patientrelationen, relationen till anhöriga och personalen
- Visar intresse, initiativ, beredskap och söker aktivt kunskap.
- Reflekterar över yrket; ansvar, befogenheter och hur den goda vården syns i hållning och handling
- Börjar reflektera över patientens utsatthet och sårbarhet (Lisen Kullas-Nyman/Novia)

Bilaga 4

Kompetenser som sjukskötarestuderande bör träna på sin sista praktik (Läsår 3-4) vid Vasa centralsjukhus (VCS).

Enheten i Vasa, Hälsovårdsbranschen

Kompetenserna från första sjukhuspraktiken (läsår 2-3) är en viktig grund att stå på inför profileringspraktiken. De kompetenser som studerande inte hunnit träna vid grundpraktiken kan med fördel tränas även under sista praktiken

Studerande:

- ❖ Kan skriva in och ut patienter från vårdavdelningen
- ❖ Kan definiera/kartlägga patientens vårdbehov, vårdplanering, genomförande av vården och utvärdera vården (enligt FinCC)
- ❖ Kan ansvara över säker läkemedelshantering
- ❖ Kan använda HaiPro
- ❖ Kan delge rapporten både muntligt och skriftligt, delta vid ronder, informera och handleda patienter och anhöriga
- ❖ Kan agera enligt ISBAR vid icke akuta situationer och vid akuta situationer
- ❖ Har ett etiskt förhållningssätt i bemötandet av patienter och anhöriga samt beaktar deras kulturella tillhörighet
- ❖ Kan tillämpa teoretisk kunskap i vårdverkligheten
- ❖ Innehar förmågan att självständigt förvärva nya evidensbaserade kunskaper
- ❖ Kan hantera komplicerade yrkesrelaterade uppdrag under handledning inom eget vårdkontext
- ❖ Kan självständigt fatta beslut under handledning gällande patientens vårdprocess
- ❖ Kan ansvara för en säker läkemedelsbehandling under handledning
- ❖ Kan visa prov på att handleda och undervisa patienter (och anhöriga)
- ❖ Lovar att samvetsgrant efter bästa förmåga följa de förpliktelser arbetet ger och minns sin tystnadsplikt

Bilaga 6

BEDÖMNINGSKRITERIER: (Yrkeshögskolan Novia)

Enheten i Vasa, Hälsovårdsbranschen

Godkänd prestation inom kliniska studier oavsett om studerande (sjukskötar-, hälsovårdar-, röntgen- och laboratorieskötarstuderande) är på grundnivå (läsår 1-2) yrkesnivå (läsår 2-3) eller fördjupad nivå (läsår 3-4).

Studerande:

A. Har tillfredställande nått målen för praktikavsnittet

B. Intresse och motivation

- ❖ kan ta emot feedback och visar vilja att utveckla yrkesskickligheten
- ❖ följer arbetslistan och håller överenskomna tider
- ❖ kan ställa frågor som är relevanta för att lära sig ett arbetsmoment

C. Kunskap och färdigheter

- ❖ arbetar för det mesta planmässigt och har en grundläggande noggrannhet i viktiga arbetsmoment
- ❖ kan utföra arbetsuppgifter under handledning
- ❖ har grundläggande kunskaper och kan ställa frågor som är relevanta för att lära sig ett arbetsmoment
- ❖ kan följa direktiv och anvisningar och tar ansvar för uppgifter
- ❖ kan fatta beslut som rör arbetsuppgifter på grundläggande nivå
- ❖ känner till värdegrunden och beaktar de yrkesetiska principerna

D. Samarbete och bemötande

- ❖ kan kommunicera och bemöta patienter/klienter/kunder
- ❖ kan samarbeta med andra inom arbetsteamet

Bilaga 7

ANVISNINGAR FÖR AVBRYTANDE/UNDERKÄNNANDE AV UTBILDNING PÅ ARBETSPLATS ELLER YRKESPROV

Grund för utbildningen och yrkesprovet är de krav på kunskande som ställs i bedömningskriterierna enligt gällande examensgrunder. Avbrytande av perioden för studerandes utbildning i arbete (UA) eller underkännande av studerandes prestationer (yrkesprov) utgår alltid från avtalsperiodens krav på kunskande och ifrågasättande bedömningskriterier. Svaga språkkunskaper kan inte enbart vara en orsak till att avbryta/underkänna en studerande.

Godtagbar orsak till att avbryta/underkänna en studerande trots extra handledning kan vara:

- Inte utvecklar och förbättrar sitt sätt att arbeta enligt ställda mål eller inte självständigt kan arbeta som en del av arbetsgemenskapen, enligt bedömningskriterierna för N1 (orsakerna kan vara många)
- Inte följer arbetslivets regler gällande t.ex. arbetstider, uppförande
- Äventyrar patient- och arbetssäkerheten och/eller bryter mot tystnadsplikten
- Inte ändrar sitt sätt att arbeta utgående från feedback.

ÅTGÄRDER:

- Arbetsplatshandledaren kontaktar handledande lärare (kontaktuppgifter till handledande lärare finns i utbildningsavtalet).
- Ett trepartssamtal ordnas så fort som möjligt där studerande, arbetsplatsens handledare och handledande läraren deltar. Avdelningsskötaren hålls underrättad om situationen.
- Arbetsplatsens handledare gör tillsammans med handledande lärare ett beslut om avbrytande eller underkännande av utbildningen på arbetsplatsen/yrkesprovet.
- Ett skriftligt utlåtande görs därefter på YA:s blankett, där det tydligt framgår en motivering till avbrytandet/ underkännandet.
- Tillsammans med studerande gör handledande lärare sedan upp en plan för hur studerande ska skaffa det kunskande som saknas samt var och hur yrkesprovet kan visas.

Det kan även vara fråga om att studerande inte anses vara lämplig för yrket. Då går man vidare enligt YAs rutiner och vid behov hänvisa till SORA-lagstiftningen.

Utlåtandet dokumenteras och sparas på skolan i studerandes personliga utvecklingsplan för kunskandet (PUK).

FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER:

- Förtydligande av förfarandet på UA (information, introduktion till studerande, arbetsplatshandledarutbildning osv.)
- Olika parter roller (studerande, arbetsplatshandledare och handledande lärare) samt att tillsammans utveckla stödjande handledningsmetoder.
- Tidigt ingripande, kontinuerlig feedback mellan handledare och studerande, regelbundna utvärderingssamtal. Kontakt med handledande lärare.
- Tillräckligt med resurser till arbetsplatsens och skolans handledare för handledning av studerande
- Kontinuerligt samarbete mellan skolan och arbetsplatsen
- Skolans stöd till studerande